

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Františkova ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din. za inostranstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davak posebe. Polj. čk. rač. 11.153. Telefon 45-86

... „Šele potem bomo govorili“

»Demokratizacija šole«, kakor si jo zamišlja »Učiteljski tovariš«, bi bila še stopnjevana uniforma ljudske šole, kar bi bilo dvakrat slabo. Ljudsko šolo bo treba pač iz temeljev spremeniti, prav tako pa vzgojo učiteljskega naraščaja. Šele potem bomo z »Učiteljskim tovarišem« lahko o teh rečeh govorili.

Razumemo! To se pravi z drugimi besedami »Molči in služi! Naredili bomo, kakor se nam zdi prav in dobro in — causa finita.«

Poznam te tone, v moderni Evropi nam done od vseh strani na ušesa. Ni ga, da bi ne vedel takoj prvi trenutek, iz kake miselnosti prihajajo. Tudi pozo ljubeznivega recenzenta, ko je napisal ta stavek, si lahko sleherni poznavalec današnjih časov prav nazorno lahko predstavlja. Po velikih evropskih ilustracijah kar mgolgi takih poz, toda ne imponirajo nikomur več. Vzbujajo kvečjemu pomilovanje in posmeh.

Seveda je treba za take samozavestne poteze ustvariti nekak videz upravičenosti. Tudi za to nam je moderna Evropa poskrbela preizkušene metode. Podtakni krivdo drugemu, pa imaš ti prav! V našem primeru se je ta metoda izživela v sledečem stavku: »Demokratizacija šole, kakor si jo zamišlja »Učiteljski tovariš«, bi bila še stopnjevana uniforma ljudske šole, kar bi bilo dvakrat slabo.«

Od kod jemlje recenzent našega predzadnjega uvodnika žalosten pogum, da podtika »Učiteljskemu tovarišu« tako demokratičnijo šole, s čimer bi bila uniforma ljudske šole še stopnjevana. Iz našega uvodnika se z zdravimi možgani in brez zle volje tak namen ne da razbrati.

Če odklanjamo tako reformo ljudske šole, ki bi protežirala posebne zahteve katerega koli gospodarskega sloja ter vnašala v učni načrt še nov poudarek na učno snov, moramo učitelji ugovarjati proti takim reformam predvsem v interesu ljudskošolskega učenca samega, kajti po našem mnenju mora imeti tudi on kakega zagovornika. »Da je prav po sedanjem učnem redu šolski otrok že zdavnaj zaslužnjak po učni snovi,« je prežalostna resnica. Uporabljati pa to dejstvo kot argument krivde slovenskega učiteljskega, presega gotovo vse meje lojalne polemike. Zlasti je treba obsojati tak način razpravljanja v dnevnem časopisu, ker se ustvarja na ta način krivo mnenje v neoporečnem ljudstvu. Slovensko učiteljsvo se bori v svojem strokovnem tisku, na svojih zborovanjih in tečajih že celo vrsto let proti didaktičnemu materializmu, ki v temeljih ogroža pravi namen in edino možno izobrazbo, ki jo more dati pametno urejena ljudska šola.

Če ta borba ni bila venčana z uspehom, ampak se, nasprotno temu stremljenju po oprostitvi ljudskošolskega učenca, oglašajo zastopniki kmečkega sloja še z novimi zahtevami po razširjenju učne snovi v strokovno smer, moramo učitelji vendarle vprašati jasno in odločno: Komu naj bo v korist tak način razpravljanja o stvareh, ki ne prenesajo brez škode nikakega zavijanja in obhajanja?

Če nam je reforma naše ljudske šole resno v mislih in srcih, je treba pristopiti k temu delu z vsem potrebnim spoštovanjem do stvari same. To spoštovanje predpostavlja načelo, polagati važnost na to, kaj kdo govori in ne kdo govori. Če razpravljamo o reformi šole, je treba imeti poleg gospodarskih zahtev ljudskih slojev pred očmi tudi interese skupnosti in zlasti pa ljudskošolskega učenca samega. Vsaka reforma, ki bi zanemarila ali oškodovala kakega izmed teh treh činiteljev, bi pomenila spremembo na slabše in ne na bolje.

Kdo bi si upal pri takem stanju stvari trditi, da nima »Učiteljski tovariš« — ali slovensko učiteljsvo, ki ga ta list zastopa, pravice govoriti o reformi ljudske šole, preden se taka reforma izvrši.

Najprej reforma, potem bodo šele govorili o teh rečeh z »Učiteljskim tovarišem«. Trdno upamo, da more tako žalostno trditve postaviti samo neodgovoren posameznik, ki se zaradi svoje izključujoče zagrizenosti ni nikdar toliko zbral, da bi o resnih stvareh resno razmišljal in študiral.

Naše zahteve, da smo pritegnjeni k temu delu, niso opravičljive in potrebne samo iz stvarnih razlogov — to se pravi v korist stvari sami, ampak so tudi edino mogoče v pravih razumevanju demokratičnijo, na katero se možje poz in ekskluzivnosti sicer včasih sklicujejo, a menda samo zato, da se je laže otresejo.

Prežalostno pa je za našo javno moralo, če se stan, ki se zaveda svoje dolžnosti, skuša z lažnimi argumenti diskvalificirati v oči vsega naroda. Neodgovorni elementi se gotovo ne brigajo za slabe posledice, ki so neizbežne.

Na praznik zedinjenja

Prvi december 1918. pomenja uresničenje stoletnih sanj, stremljenj in prizadevanj vseh Jugoslovancev. Težka borba za osvoboditev izpod tujih jarmov je bila kronana z uspehom. Ni bil popoln, toda bil je velik, in v proslavo tega uspeha je takrat donela pesem svobode od Triglava do Kajmakčalana.

Zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev predstavlja konec potujčevanja jugoslovanskega rodu, toda samo v mejah nove, svobodne domovine; predstavlja pa tudi začetek nove dobe svobodnega narodnega, kulturnega, prosvetnega, gospodarskega in socialnega razvoja in dviga naše naroda. Ako abstrahiramo vse preostre strankarsko-politične borbe, ki so zadale občutno udarce našemu prosvetno-kulturnemu razvoju, moramo ugotoviti neizpod-

bitno dejstvo visokega dviga ravni našega šolstva in ostalih kulturnih ustanov. 21 letna doba svobodnega razvoja naše narodne prosvete, kakor tudi drugih kulturnih panog, nam je na šolskem polju izpolnila ljudsko šolstvo, ustvarila slovenske meščanske in zvečala srednje šole, dala pa nam je tudi najvišjo kulturno ustanovo — univerzo.

Toda nimamo še vsega! Še mnogo je nedostatkov, še mnogo je potreb, ki nas kličejo k resnemu, stvarnemu, toda predvsem idealnemu delu za ustvaritev najsolidnejših in najtrdnjših osnov za bodoči razvoj in dvig našega naroda, da si bomo zgradili močno in trdno Jugoslavijo. Prvi december naj nas torej opominja in bodri na ustvarjajoče delo, ki smo ga dolžni narodu in državi!

Na robu propada ...

Osnovnih potreb človekovega življenja ni več mogoče utesniti samo v ono prvotno nabiranje hrane in obleke. Saj so vendar pretekla tisočletja od prvega početka spodobnega človeškega življenja in razvoja vendar ni hodil rakovo pot. Izgleda pa, da se je danes zopet povrnil čas, ko si bodo državni službeniki morali za skorjo težko priborjenega kruha in za kosček blaga z vso tesnobo v srcu naravnost prepovedovati vse ostale kulturne potrebe, ki, kakor pravijo, spadajo k pravemu človeku, četudi so po mnenju nekkih »kulturosovcov« samo na stopnji »malomeščanske polinteligence«. (Citirano po nekem naših dnevnikov.)

Ako si ogledamo samo uradniški položaj in potrebe njegove družine, nam je jasno, da tako ne more iti več naprej. Povsod se uradno ugotavlja druginja, rišejo se diagrami indeksov cen, kjer se očituje naravnost strahoten skok navzgor, ugotavlja porast cen industrijskih izdelkov, da ne ostanemo samo pri kmetijskih. Zavedamo se, da so višje cene krompirju, zelju, živini — pomagale vsaj trenutno našemu kmetu, revežu, ki prav tako težko vleče svoj življenjski voz, ob katerem iztirjenju so vneto kumovali razni njegovi »priateljci«. Zato naj mu to ostane. Ne moremo pa razumeti potrebe po zvišanju cen za žitarice, moko in kruh, posebej še z naprej nameravano intervencijo Prizada. Kajti na ta način se opomorejo na račun žepov uradnikov, našega kmeta in delavca oni vojvodinski veleagrarci, ki so jim že razne »poplave« temeljito izboljšale njihovo gospodarstvo. Saj

je znano, da samo Slovenija na račun Prizadovih intervencij vsako leto plačuje 50 milijonov dinarjev več kakor pa če bi Prizada in njegovih znamenitih gospodarskih posegov ne bilo. Kje more biti državni uradnik s svojo plačo kos takemu »načrtnemu« gospodarstvu. Prihajamo v dobo, ko bo veljala alternativa: Ali lačni ali strgani. A kje je še v drugo. Posledice takega plačevanja službenec bodo vplivale na zdravje njih kakor tudi družine, a kaj, ko bo edino zdravilo voda, ki jo bo lahko kupil s »preostankom« svoje plače. A kulturne potrebe? Da bile so v tistih časih, ko si lahko kupil knjigo, šel v gledališče, si ogledal umetniško razstavo. Da, to je bilo v tistih lepih časih.

V takem položaju ni daleč do obupa in kaj prinese obup, smo si na jasnem. Že tretje leto se obljublja, obeta, ugotavljajo se nameni zviševanja plač, govori se celo že o številkah, ki izražajo višino novih plač, a končno, vedno sledi molk ali pa preklic »namen«. Celot »namen« je za nas nevaren. Koliko je že bilo ugotovitev in predlogov, mislim, da ni uradniške organizacije, ki nima že debelega fascikla za predloge o potrebi zvišanja plač, da ne govorimo o predlogih raznih drugih ustanov, zbornic itd. Toda vse je ostalo tam, kot smo bili takrat, ko je bil indeks cen za 40 % pod sedanjim.

Zato je sedaj dovolj lepih besed. Državnim službencem, posebno nižjim in družinam, se morajo zvišati plače tako, da bo njihov materialni položaj zasiguran ter bo rešen pritiska grozeče proletarizacije.

Današnji materialni položaj uradništva

Ze večkrat sem napisal, da ne sme biti človek ponižan na stopnjo kruhoborstva. Še prav posebno velja to za učitelja, ki vzgaja bodoče člane človeške družbe. Kjer je kruhoborstvo, tam ni svetlega, velikega idealizma in ne prave resnične vzgoje. Če se mora učitelj boriti za golo eksistenco, pač nima in ne more imeti tistega veselja in tiste nesebične ljubezni do dela, kakor bi jo spričlo svoje zvišene naloge moral imeti.

Dogodki kažejo namreč, da se bližamo še težji preizkušnji. Že pred druginjo, ki je nastopila, smo ugotovili, da ne dosegajo plače eksistenčnega minimuma. Toliko manj sedaj, ko se čez noč dvigajo cene. Ako bo šlo tako dalje, bo uradnik komaj zaslužil za svojo in svoje družine prehrano. Vsi smo si edini, da so se cene življenjskih potrebščin dvignile od 1. 1935. do avgusta letošnjega leta za 30 %, od avgusta do danes pa 10 %. Prav nazorno potrjuje mojo trditve indeks cen, ki ga je objavil ljubljanski statistični urad v reviji »Kroniki« št. 3. Po teh podatkih so se stroški za prehrano zvišali v zadnjih štirih mesecih sledeče:

	V primeri indeks	V primeri prejšnjim mesecem	V primeri lanskim letom
avgust	72,5	+ 3,2	- 3,1
september	73,5	+ 1,3	- 2,3
oktober	76,3	+ 3,8	+ 2,8
november	80,2	+ 5,1	+ 7,2

Indeksna številka za november nam kaže dvig od 76,3 na 80,2. To pomeni, da so stroški za prehrano narasli za povprečnega Ljubljančana za 5,1 % od oktobra na november, od novembra lani na november letos pa za 7,2 %. Povišanje v teku enega leta znaša torej 7,2 %, povešanje v teku enega meseca pa 5,1 %! Če bodo cene življenjskih potrebščin rasle ka-

kor od oktobra na november, se bodo stroški za prehrano zvišali do novembra drugega leta za 61,2 % na 141,4 ali 41,4 % več kakor leta 1929.—1931. (L. 1929. je znašal indeks 100 %!)

Poglejmo si sedaj ta abstraktna razglabljanja na praktičnem primeru! Za osnovo bom vzel stroške za prehrano tričlanske družine na deželi. Številke, ki jih bom navajal, sem povzel po resničnem primeru.

Izdutki meseca septembra 1939.:

špencerija	...	din	395,—
meleko	...	...	135,—
meso	...	...	146,—
kruh	...	...	60,—
drva, premog	...	...	100,—
sadje	...	...	30,—
vkuhano sadje	...	...	45,—
jajca, maslo, smetana	...	...	50,—
zelenjava	...	...	20,—
malenkosti	...	...	39,—

Skupaj . . . . . din 1020,—

Stroški za prehrano znašajo 1020 din. In koliko zasluži uradnik, katerega družina šteje tri člane? Primer, ki sem ga navedel, velja za uradnika IX. skupine, za višje skupine bom izdelek za prehrano zvišal za 100 din.

Skupina	Plača	Pre-brana	Stano-vanje	Skupaj	%	Skupaj %	Ostane din
IX.	1300	1020	300	1320	78 %	101 %	- 20
VIII.	1555	1120	400	1520	72 %	98 %	+ 35
VII.	1810	1220	400	1720	70 %	95 %	+ 90
VI.	2150	1320	500	1820	61 %	85 %	+ 330
V.	2550	1420	500	1920	60 %	79 %	+ 530
Povprečno	1873	1220	420	1660	68 %	91 %	+ 193

Po teh približno realnih podatkih znaša prehrana povprečno 1220 din ali 68 %. Ako k hrani še prištejemo stanovanje, dobimo porazno številko 91 %. (Pripomniti moram, da sem vzel najnižje številke. Nihče ne bo namreč v mestu dobil primerne stanovanja za 300 din!) Uradnik v IX. in VIII. položajni grupi zasluži točno toliko, kolikor znaša izdelek za hrano in stanovanje. (P. s. Če od bruto plače odštejemo mesečne odtegljaje, znašajo ti približno toliko, kolikor dobi službenec doklade za otroka. Odtegljaj 100 din, doklada 140 din!) Uradniškim družinam v »višjih« skupinah pa ostane povprečno 193 din. In s to vsoto naj plača članarino, nabavlja obleke, perilo, obuvale, pohištvo, kuhinjski pribor, odrajta za luč, časopis itd., itd., itd.

Ta slika nam jasno kaže, da zadostuje plača komaj za golo življenje, ki pa za kulturnega človeka ni eksistenca. Če pride v družino še bolezen, potem se dolg ne loči od nje. Sicer pa sedaj še posojila ni dobiti!

Izgleda pa, da najhujše še pride. Kako je v naši agrarni državi mogoče, da cene kmetijskih produktov tako naglo naraščajo? Saj smo druga leta prav tako živeli in je bilo vsega dovolj. Ako se sedaj nudi ugodna prilika za izvoz, se vendar ta ne more dovoliti na škodo domačih konsumentov. Narodna prehrana je prva, izvažati se sme le višek. Brezvestne špekulante in dobičkarje pa je treba eksemplarično kaznovati.

Toda za enkrat ni izgleda, da bi nastal zastoj ali padec cen. Potem se seveda druginja ne da drugače paralizirati kakor z izdatnim in ustrežajočim zvišanjem uradniških prejemkov. Delodajalci so že dali dober zgled s tem, da so delavstvu zvišali mezde za 10 %. Vsekakor je 10 odstotno zvišanje — spričo 30—40 % narasta druginje — premalo. Pri povišanju je treba upoštevati splošni gospodarski položaj in materialni položaj uradništva. V vsakem primeru pa morajo prejemki doseči dostojni eksistenčni minimum.

Stvarnost narekuje nove naloge

Odgovor

Pojasnilo sekcijekega vodstva pod gornjim naslovom, ki je bilo priobčeno v 15. številki »Učit. tovariša« na mojo Repliko pod istim naslovom v 13. številki istega lista, terja pojasnilo in osvetlitve tudi z moje strani.

Smatram, da za oceno pojavov na glavni skupščini, ki sem jih nakazal v 2. točki mojega prvega članka (»Učit. tov.«, št. 11), ni bistveno če in v koliko obstoja vzročna povezanost med sestavo tretje liste in odhodom hrvatske delegacije. Niti v članku niti v Repliki nisem trdil, da obstoja ta medsebojna povezanost. Medtem ko avtor Pojasnil priznava za prvi pojav vsaj delno resnico moji trditvi, pa odreka družboslovni značaj drugemu pojavu in ga prav nič ne moti, ko na drugi strani trdi, da je drugemu pojavu iskati vzrok v »sklenitvi hrvatskega sporazuma«. Nastane vprašanje: ali je sporazumu pripisovati družboslovni značaj ali ne? To le mimogrede v ilustracijo, kako je lahko splejati diskusijo z bistvene točke na nebistveno vprašanje. Zato naj preidem k stvari.

I. V svojem pojasnilu se avtor dalje časa mudi pri skupini delegatov, ki je sestavila na skupščini tretjo listo. Kdo je ta skupina in kaj hoče?

Da grem preko svojega subjektivnega mnenja, naj pustim govoriti Izvršni odbor, kjer govori v svojem Izveštaju članom Glavnega odbora in predsednikom sreskih učiteljskih društev o notranji situaciji JUU med ostalim sledeče: »Podvojenost med prvo in tretjo grupo (ta grupa je sestavila tretjo listo na skupščini; opazka pisca) je v delnem diferenciranju v pogledu ideološkega pojmovanja in taktike (podčrtal jaz), toda vedno na legalni osnovi; zaradi tega lahko rečemo, da je razlika sledeča: na eni strani je prva in tretja grupa — na nasprotni pa druga... Tretja grupa se bori za stanovsko demokracijo, tajno glasovanje in proporcionalni volil-

Usebna:

... »Šele potem bomo govorili.« Na praznik zedinjenja. Na robu propada... Današnji materialni položaj uradništva. Stvarnost narekuje nove naloge. Odgovor. Ob desetletnici »Našega roda«. UČITELJI PRIPRAVNICI IN NJIHOV POLOŽAJ: Naša organizacija in pripravniki. Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Stanovska organizacija JUU. — Učit. pravnik. — Učit. tiskarna. — Učit. pevski zbor JUU. — Šolski radio.